Náučný chodník Morské oko – Sninský kameň – Sninské rybníky

Kraje:	Košický a Prešovský
Okresy:	Sobrance, Snina a Humenné
Geomorfologické jednotky:	Vihorlatské vrchy a Beskydské predhorie
Geologické jednotky:	sopečné pohorie a flyšové pásmo
Chránené územia:	Chránená krajinná oblasť Vihorlat a prírodná rezervácia Vihorlatský prales
Prístupy:	bus Remetské Hámre, Morské oko; bus Remetské Hámre, obecný úrad a pešo k severu 7,2 km (s prevýšením 250 m); bus Zemplínske Hámre, turistické centrum a pešo k juhu 5,9 km (s prevýšením 400 m)
Východisko:	bus zastávka Remetské Hámre, Morské oko (parkovisko)
Trasa:	bus zastávka Remetské Hámre, Morské oko – Morské oko – (okolo jazera Morské oko –) sedlo Tri tably – Sninský kameň (1 005 m n. m.) – turistické rázcestie Rovienky – Snina, Rybnická ul., Sninské rybníky
Dĺžka, prevýšenie:	11,2 km, celkové prevýšenie 440 m (plus okruh okolo jazera 2,6 km, bez prevýšenia)
Čas prechodu:	4,5 h (plus 1 h)
Počet zastávok:	7
Náročnosť:	stredne náročná trasa

Zameranie chodníka: prírodovedné, ochranárske, historické

Typ chodníka: samoobslužný, líniový (plus okruh), obojsmerný, peší, celoročný

Nadväznosť na turistickú značku: Trasa vedie po modrej turistickej značke s výnimkou časti okruhu okolo Morského oka.

Rok otvorenia: 1984; 1994, 1996 a 2018 obnovy

Aktuálny stav: Na trase stoja informačné panely dvoch generácií.

Textový sprievodca: Sprievodca NCH Remetské Hámre – Morské oko, Morské oko – Sninský kameň – Sninské rybníky (1992)

Kontakt: ŠOP SR, Správa Chránenej krajinnej oblasti Vihorlat, Fraňa Kráľa 1, 071 01 Michalovce, tel. 056 / 6423 275

Poznámky: (1) Do východiska náučného chodníka – na parkovisko južne pod Morským okom – premáva autobus zo Sobraniec, resp. Remetských Hámrov príležitostne (sezónne, resp. vo voľných dňoch). (2) V oblasti Morského oka na trase začína i končí líniový lesnícky náučný chodník Morské oko.

Využiteľnosť pre školy

Náučný chodník je vhodný na terénne vyučovanie, avšak treba prihliadnuť k celkovej dĺžke jeho trasy ako aj prístupovým trasám.

Čo sa oplatí vidieť na trase náučného chodníka a v okolí

Remetské Hámre. Jedna z najmladších obcí najvýchodnejšej časti Slovenska, ležiaca severne od Sobraniec vo výbežku Východoslovenskej pahorkatiny do Vihorlatských vrchov pozdĺž riečky Okna. Obec sa spomína až koncom 18. storočia v súvislosti s rozvojom železiarskej výroby. Obyvatelia sa okrem železiarstva zaoberali drevorubačstvom a pálením drevného uhlia. Železiareň – v istom čase jedna z najvýznamnejších v celom Uhorsku – dosiahla najväčší rozmach po roku 1864, keď sa začala stavať valcovňa, zlievareň a výrobňa poľnohospodárskeho náradia. Vytavená železná ruda sa spracúvala v troch hámroch. Samostatnou obcou sa Remetské Hámre stali pravdepodobne medzi rokmi 1869 – 1880, dovtedy sa uvádzali ako miestna časť Vyšných Remiet. Upadajúca železiarska výroba po požiari v roku 1922 zanikla. V rokoch 1922 – 1923 grófka amerického pôvodu Gladys Vanderbilt-Széchenyi (1886 – 1965) založila pílu na vodný pohon, neskôr posilnenú pohonom pary. Drevom ju zásobovala lesná úzkokoľajná železnica od Morského oka. Vďaka grófke bola obec v roku 1929 ako jedna z prvých v okolí elektrifikovaná – vodná elektráreň s Kaplanovou turbínou v budove dnešnej požiarnej zbrojnice pracovala až do roku 1958. V roku 1931 dala grófka vybudovať vodovod, jeden z prvých v michalovskom okrese, ktorý s technickými úpravami slúži dodnes. V rokoch 1939 – 1944 bola obec pripojená k Maďarsku. Počas druhej svetovej vojny časť píly zničili Nemci, dnes už nepracuje. V súčasnosti sú najväčšími zamestnávateľmi v obci Lesy SR, š. p., a pekáreň, časť obyvateľov dochádza do zamestnania do Michaloviec a Sobraniec. Kultúrnou pamiatkou v obci je súbor štyroch „zotavovní“ – romantických víl vybudovaných v rokoch 1922 – 1935, slúžiacich ako penzión, bývalý dojčenský ústav, zdravotné stredisko či lesná správa.

Morské oko. Jazero vo Vihorlatských vrchoch nad Remetskými Hámrami, ktoré vzniklo na dne doliny zahradením vodného toku Okna mohutným zosuvom zo svahu Motrogonu a Jedlinky. V 80. rokoch 19. storočia bolo upravené vybudovaním priehradného múra. Jazero má hĺbku 25 m. Práve hrádzou, ktorú dala postaviť grófka Gladys Vanderbilt-Széchenyi, vtedajšia majiteľka okolitých lesov, sa zvýšením hladiny takmer o tri metre zväčšila plocha jazera z pôvodných necelých 8 ha na súčasných 13,8 ha. Vodné organizmy žijúce v ňom: pstruh potočný, pstruh dúhový, čerebľa pestrá, slíž severný. V okolí jazera sú zachované cenné rastlinné a živočíšne spoločenstvá typické pre východoslovenské vyvreliny s pestrým zložením lesných porastov a bohatou avifaunou. Je súčasťou prírodnej rezervácie Vihorlatský prales (pozri samostatné heslo). Pri jazere sa nachádza **kaštielik Morské oko** (viac v samostatnom hesle). Okolím jazera vedie lesnícky náučný chodník Morské oko.

Kaštielik Morské oko (Szechényiovský poľovnícky kaštieľ). Neveľká romantická stavba pri juhozápadnom brehu Morského oka vo Vihorlatských vrchoch, ktorú dala v roku 1924 vybudovať grófka Gladys Vanderbilt-Széchenyi, majiteľka okolitých lesov do roku 1945, aby sa jej dcéra mohla liečiť v prírodnom prostredí jazera. Dnes tento osemlôžkový objekt Lesov SR, š. p., slúži ako reprezentačná lesnícka chata, ktorú môže využívať aj verejnosť. Kultúrna pamiatka.

Sninský kameň (1 005 m n. m.). Výrazný vrch južne od Sniny na severnom okraji v strednej časti Vihorlatských vrchov juhovýchodne od Zemplínskych Hámrov. Vo vrcholovej časti sú dve samostatné andezitové bralá – jedno je rozlohou menšie a vyššie (1 005 m n. m.) a druhé väčšie a nižšie (998 m n. m.). Je príkladom inverzie reliéfu: ploché skalné útvary na vrchole predstavujú zvyšok (trosku) lávového prúdu, pôvodne vyliateho a utuhnutého na dne doliny, neskôr erózne vypreparovaného z okolitých menej odolných hornín, najmä tufov. Ide aj o významnú botanickú lokalitu na hranici karpatskej a panónskej flóry s výskytom kostravy vihorlatskej, rozchodníka ročného a jedinej horskej liany Karpát, plamienka alpínskeho. Žijú tu aj chránené živočíchy: vydra riečna, orol krikľavý, výr skalný. Je súčasťou prírodnej rezervácie Vihorlatský prales (pozri samostatné heslo).

Prírodná rezervácia Vihorlatský prales. Rozľahlé chránené územie vyhlásené nariadením vlády SR v roku 2020 v najvyšších častiach Vihorlatských vrchov zhruba medzi vrchmi Vihorlat a Sninský kameň na ochranu prirodzených procesov a prirodzeného vývoja prírodných spoločenstiev biotopov európskeho významu (Ls5.1 Bukové a jedľovo-bukové kvetnaté lesy (9130), Ls5.2 Kyslomilné bukové lesy (9110), Ls5.3 Javorovo-bukové horské lesy (9140), Ls4 Lipovo-javorové sutinové lesy (9180), Sk2 Silikátové skalné steny a svahy so štrbinovou vegetáciou (8220), Ra1 Aktívne vrchoviská (7110) a Ra3 Prechodné rašeliniská a trasoviská (7140)), biotopov druhov európskeho významu (fuzáč alpský (*Rosalia alpina*), bystruška potočná (*Carabus variolosus*), kunka žltobruchá (*Bombina variegata*), mlok hrebenatý (*Triturus cristatus*), mlok karpatský (*Triturus montandoni*), vlk dravý (Canis lupus), rys ostrovid (*Lynx lynx*), medveď hnedý (*Ursus arctos*), netopier brvitý (*Myotis emarginatus*), netopier obyčajný (*Myotis myotis*), netopier veľkouchý (*Myotis bechsteinii*), netopier veľký (*Nyctalus asiopterus),* uchaňa čierna (*Barbastella barbastellus*)), biotopov druhov národného významu (fuzáč červenokrký (*Strangalia thoracica*), salamandra škvrnitá (*Salamandra salamandra*), užovka stromová (*Elaphe longissima*), vretenica severná (*Vipera berus*), jašterica živorodá (*Lacerta vivipara*), mačka divá *(Felis silvestris)),* biotopov vtákov (bocian čierny (*Ciconia nigra*), sova dlhochvostá *(Strix uralensis),* orol krikľavý (*Aquila pomarina),* hadiar krátkoprstý *(Circaetus gallicus),* ďateľ bielochrbtý *(Dendrocopos leucotos)).* Územie rezervácie sa čiastočne kryje z územiami európskeho významu Morské oko a Vihorlat a chráneným vtáčím územím Vihorlatské vrchy (obe sú súčasťou sústavy Natura 2000). Rezervácia je jedným z 94 areálov sústavy (lokality) zapísanej v Zozname svetového dedičstva UNESCO so spoločným názvom „Staré bukové lesy a bukové pralesy Karpát a iných regiónov Európy“ ležiacich v 18 európskych krajinách (stav v roku 2021), ktorá sa vyvinula z pôvodnej UNESCO-lokality „Karpatské bukové pralesy“, zapísanej do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO v roku 2007, pričom Vihorlatský prales bol jedným z jej 10 areálov z územia slovensko-ukrajinských Karpát.

Sninské rybníky. Rekreačná oblasť asi 3 km na juhovýchod od Sniny v doline potoka Bystrá v Beskydskom predhorí. Je východiskom cyklotrás a turistických chodníkov, je tam autokemping, prírodné kúpalisko (biokúpalisko), ubytovacie a stravovacie kapacity, v areáli amfiteátra sa konajú viaceré hudobné festivaly.

Chránená krajinná oblasť (CHKO) Vihorlat. Chránené územie vyhlásené v roku 1973 v strednej časti Vihorlatských vrchov, pohoria sopečného pôvodu, ktoré dosahuje výšku vrchom **Vihorlat 1 076 m n. m.** Patrí medzi najlesnatejšie pohoria Slovenska – 90 % jeho územia zaberajú lesné ekosystémy, predovšetkým bukové a jedľovo-bukové, kde hlavnú drevinu predstavuje buk lesný (*Fagus sylvatica*). Miestami, najmä pozdĺž hlavného chrbta pohoria, sú lesy človekom narušené len minimálne a majú charakter prírodných lesov s pralesovou štruktúrou a tvoria prírodnú rezerváciu Vihorlatský prales. Viac ako storočné buky môžu dosahovať aj 40metrovú výšku. Severne od Malého Morského oka v oblasti vrchu Jedlinky je významná lokalita výskytu pôvodnej jedle bielej (*Abies alba*) a smreka obyčajného (*Picea abies*) v tomto pohorí. Sporadicky sú tu kyslomilné bukové a lipovo-javorové sutinové lesy. Na území CHKO sú dve územia európskeho významu (Morské oko a Vihorlat) a celá je súčasťou chráneného vtáčieho územia Vihorlatské vrchy (obe kategórie tvoria sústavu Natura 2000).

Beskydské predhorie. Geomorfologický celok na severovýchodnom Slovensku pozdĺž južnej hranice geomorfologickej subprovincie Vonkajšie Východné Karpaty dlhého štíhleho pôdorysu západo-východného smeru susediaci na juhu so Spišsko-šarišským medzihorím, Košickou kotlinou, Slanskými vrchmi, Východoslovenskou pahorkatinou, Vihorlatskými vrchmi a na severe s Bukovskými vrchmi, Laboreckou vrchovinou a Ondavskou vrchovinou. Zaberá územie od Terne na západe až po slovensko-ukrajinskú štátnu hranicu na východe, kde dosahuje najväčšiu šírku vyše 10 km. Najužším miestom (necelé 2 km) je východne od Humenného oblasť ústia Cirochy do Laborca, kde do predhoria vybieha masív Sokola – časti Humenských vrchov, podcelku Vihorlatských vrchov. Predhorie je zníženinou, rozkladajúcou sa na rozhraní rôznych geologických formácií, vymodelovanou v menej odolných horninách flyšu a bradlového pásma. Má prevažne pahorkatinový a miestami rovinný reliéf dosahujúci od 120 m n. m. (Ondava pri Tovarnom) až po 661 m n. m. andezitovým nekom Hôrka v najvýchodnejšej časti južne od obce Inovce. Predhorím preteká naprieč mnoho vodných tokov včítane Sekčova, Tople, Ondavy či Laborca, dlhšími dolinami ním tečú Cirocha a Ublianka. V území ležia okrem miest Hanušovce nad Topľou, Humenné a Snina početné neveľké sídla. Je zväčša odlesnené, lesy prevažujú len vo východnej členitejšej časti medzi Vihorlatskými vrchmi a Bukovskými vrchmi. Predhorím prechádzajú viaceré železničné trate.

Názvy informačných panelov

1. Chránená krajinná oblasť Vihorlat
2. Morské oko
3. Vtáčie hodiny
4. Lesy v CHKO Vihorlat
5. Sninský kameň
6. ?
7. ?

Informačné panely v teréne nie sú označené názvom náučného chodníka.

Názvy informačných panelov pôvodného náučného chodníka

1. Náučný chodník Morské oko – Sninský kameň – Sninské rybníky. Chránená krajinná oblasť

Vihorlat

2. Morské oko a geológia územia
3. Život v Morskom oku
4. Les a lesné hospodárstvo
5. Lesné spoločenstvá
6. Sninský kameň
7. Flóra a fauna CHKO Vihorlat
8. História baníctva a hutníctva
9. Les v krajine
10. Náučný chodník Morské oko – Sninský kameň – Sninské rybníky. Chránená krajinná oblasť Vihorlat

Kaštielik Morské Oko
Mansion Morské Oko

6
SNINSKÝ KAMEŇ

SKALNÉ RYDNICY

Snina
Zemplinske Hámre
Remetské Hámre

